

EURÓPAI FÜZETEK 58.

SZAKMAI ÖSSZEFOGLALÓ A MAGYAR CSATLAKOZÁSI

TÁRGYALÁSOK LEZÁRT FEJEZETEIBŐL

Dr. Horváth Henrik

EU-csatlakozás, pénzügyi felügyelet és fogyasztóvédelem

Fogyasztóvédelem, a fogyasztók egészségének védelme

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati
Stratégiai Elemző Központ és a
Külgyminisztérium közös kiadványa

Európai Füzetek

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ és a Külügyminisztérium közös kiadványa.

Felelős kiadó: Szeredi Péter

A szerkesztőbizottság elnöke: Palánkai Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai: Bagó Eszter, Balázs Péter, Balogh András, Barabás Miklós, Bod Péter Ákos, Erdei Tamás, Hefter József, Horváth Gyula, Hörcsik Richárd, Inotai András, Kádár Béla, Kassai Róbert, Kazatsay Zoltán, Levendel Ádám, Lőrincz Lajos, Nyers Rezső, Orbán István, Somogyvári István, Szekeres Imre, Szent-Iványi István, Török Ádám, Vajda László, Vargha Ágnes

Főszerkesztő: Forgács Imre

Szerkesztő: Buljovszky Csilla

Szerkesztőségi titkár: Horváthné Stramszky Márta

A szerkesztőség címe: MEH Európai Integrációs Iroda, 1055 Budapest, Kossuth tér 4.

Telefon: 441-3380

Fax: 441-3394

Az Európai Füzetek sorozat letölthető formátumban megtalálható a www.stratek.hu honlapon.

Lektor: Kerecsen Zsófia

Kézirat lezárva: 2003. december 17.

Grafikai terv: Szutor Zsolt

Fényképek: Csorba Gábor

Portréfotó: Csorba Gábor

Nyomás és előkészítés: Visit Nyomda & Stúdió

ISSN: 1589-4509

Budapest, 2004.

Kedves Olvasó!

Magyarország az Európai Unióhoz történő csatlakozással egy hatalmas, 25 tagállamban 450 millió lelket számláló államközösség részévé válik. A devizakorlátozások megszüntetésével már ma is mindenki szabadon vásárolhat szolgáltatásokat külföldön, biztosítást köthet Bécsben vagy befektethet egy francia befektetési alapba, az EU-csatlakozással azonban mindez végérvényesen és visszavonhatatlanul kétoldalúvá válik. A külföldi szolgáltatók – bankok, biztosítók, brókercégek – is szabadon végezhetik tevékenységüket Magyarországon, bővítve a kínálatot, fokozva a versenyt, annak minden előnyös és hátrányos következményével együtt.

Amiként az egész társadalom, valamilyeni szakmai terület, úgy a pénzügyi piac szereplői is arra a kérdésre keresik és várják a választ: mit hoz az uniós csatlakozás? Lehet-e jobb a pénzügyi piac és a pénzügyi felügyelet helyzete, kitárulhatnak-e új lehetőségek, szerezhetünk-e előnyöket a csatlakozással? A válasz egyértelműen igen.

Magyarország az EU joganyagát mára túlnyomórészt beépítette saját jogrendszerébe, így a követelmények adottak és világosak. Az azonban, hogy a csatlakozás előnyeit ki tudjuk-e használni, tudunk-e lehetőségeket

teremteni és élni velük, csakis tőlünk függ. A magyar pénzügyi piac megmérettetése a közösségi belső piacon és a változás kényesze biztosan nem lesz mindenki számára kényelmes. Ha azonban a pénzügyi piac és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, a PSZÁF elébe megy a változásoknak, a csatlakozás mérlege nem lehet kétséges.

Ebben a füzetben minél átfogóbb képet próbálunk adni a pénzügyi piac szolgáltatóinak és fogyasztóinak a csatlakozás következményeiről és várható hatásairól a pénzügyi felügyelet, a pénzügyi piaci szolgáltatások nyújtása és azok igénybevétele területén.

I. Bevezetés

Az Európai Unió elmúlt évei az állandó átalakulás jegyében teltek, és ez a folyamat vélhetően csak erősödni fog az új tagok felvételével. Könnyen elképzelhető, hogy a 25 tagú unióban a korábbiakhoz képest erőteljesebben fognak változni az eddigi közösségi politikák is. Akár azon politikák is, amelyeket ez ideig sokan az EU alapjának, értelmének tekintettek (például a közös mezőgazdasági politika vagy az elmaradottabb területek felzárkóztatását segítő regionális politika). Az azonban viszonylagos biztonsággal kijelenthető, hogy a négy szabadság, azaz a személyek, az áruk, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgását deklaráló alapelv nem fog változni – vagy legalábbis nem fog visszafélfődni. Ezt ugyanis mindenki támogatja. Közismert, hogy még a leginkább EU-szeptikus országok is az egységes piac működésének zavartalanságát, a négy szabadság minél teljesebb érvényesülését szorgalmazzák.

1. A szolgáltatások szabad áramlása

A szolgáltatások szabad áramlása és a letelepedés szabadsága a Római Szerződésben

rögzített *alapjog*.¹ A pénzügyi piaci szolgáltatások területén a szolgáltatások szabad áramlása azzal a következménnyel jár, hogy bármely tagállam bármely pénzügyi szervezete határon átnyúló szolgáltatásokat nyújthat bármely más tagállam területén. Ehhez *nincsen szüksége külön engedélyre* sem, ellenőrzését pedig a székhelye szerinti felügyeleti szerv végzi. Ez magától értetődően jobban kiteszi majd a magyar pénzügyi szervezeteket is a nemzetközi versenynek, ugyanakkor hozzásegíti a magyar piacot ahhoz, hogy a pénzügyi piaci szolgáltatások terén egyre inkább meghonosodjék az uniós országok gyakorlata. Ez a fokozott verseny hozzájárulhat ahhoz, hogy a pénzügyi piacon *új termékek* jelenjenek meg, illetve, hogy a meglévők jobban megfeleljenek a fogyasztók igényeinek.

A szolgáltatások szabad áramlása az ügyfelek és fogyasztók szabad mozgásával együtt nyeri el pozitív hatását. Ha a pénzügyi szolgáltatások nemcsak a nemzeti piacon nyújthatók, akkor a gazdaságos méret-nagyság előnyei jobban érvényesülnek, a portfólió optimalizálása az intézményi befektetők számára tágabb lehetőséget biztosít,

¹ A csatlakozási tárgyalásokon a 3. Szolgáltatások szabad áramlása című fejezet keretében tárgyalták – többek között – a gazdasági célú letelepedésre és három pénzügyi piaci szolgáltatásra, a banki, a befektetési és a biztosítási szolgáltatásra vonatkozó közösségi vívmányokat.

ami hosszabb távon a pénzügyi piaci szolgáltatások *olcsóbbá válásához* vezethet.

2. A letelepedés szabadsága

A letelepedés fogalmán azt a határozatlan ideig tartó gazdasági tevékenységet értjük, amelyet annak végzője a saját tagállamától eltérő tagállam területén végez egy ott létrehozott „létesítmény” útján, például leányvállalatot alapít, fiókot nyit vagy állandó ügynök közvetíti szolgáltatását. Amint az az előbbiekből már kitűnt, ez szabad utat nyit bármely EU-tagállambeli pénzügyi szervezet számára, hogy fiókot nyisson és szolgáltatást nyújtson Magyarországon, a lehetőség azonban kölcsönös, így egy magyar bank, biztosító vagy más pénzügyi szervezet is szabadon nyújthatja majd szolgáltatásait akár a jelenlegi tagállamok valamelyikében, akár a Magyar Köztársasággal együtt újonnan csatlakozó tagállamok területén.

A szolgáltatások nyújtásának szabadsága és a letelepedés szabadsága kapcsán megjegyzendő, hogy a jelenlegi szabályozás megengedi belföldről külföldi pénzügyi szolgáltatás igénybevételét, de a külföldi szolgáltató nem jogosult határon átnyúló szolgáltatást nyújtani belföldön (kivéve a hitel és pénzkölcsön nyújtását, a pénzügyi lízinget és a bankközi piacon végzett pénzügyi ügynöki tevékenységet). Ehhez képest az alap-

vető változás csatlakozásunk után abban lesz, hogy a másik EU-tagállam szolgáltatója jogosult külföldről, külföldiként a belföldi piacon szolgáltatást nyújtani.

3. Fogyasztóvédelem az EU-ban

A fogyasztóvédelem az egységes piac tökéletesítésének egyik alapeleme, ezért e területen igen kiterjedt közösségi jog jött létre. A közösségi fogyasztóvédelmi jogszabályok egyaránt tartalmaznak *szektorspecifikus* és *horizontális* érvényű rendelkezéseket. Az EU megköveteli a fogyasztói érdekek magas szintű védelmét. A polgárok termékekről és szolgáltatásokról való tisztességes tájékoztatása, egészséges és biztonságos termékekkel

való ellátása minden termelő és szolgáltató számára kötelező. A *fogyasztók gazdasági érdeke*, egészsége és biztonsága *elsőbbséget élvez* a termelők hasznával szemben, ezért az EU részletes szabályozást dolgozott ki a különféle termékcsoporthoz (például az élelmiszerekre, a gyermekjátékokra, a kozmetikumokra) vonatkozó biztonsági és minőségi előírásokra, így az egyes pénzügyi szolgáltatásokra is. Az EU tiltja továbbá a tisztességtelen reklámozást is.

4. Közösségi jogforrások és jogharmonizáció

A későbbiekben részletezendő jogszabályi változások kapcsán érdemes legalább utalásszerűen megemlíteni a közösségi jog és a jogharmonizáció azon alapvető jellemzőit, amelyek a pénzügyi piacra vonatkozó szabályok csatlakozásból fakadó változása kapcsán nélkülözhetetlenek annak megértéséhez, hogy miért és miért ilyen módon van szükség ezen szabályok módosulására.

A jogszabályi hierarchiában a közösségi jog a nemzeti jog felett áll. Ellentmondó szabályozás esetén az utóbbit kell a közösségi joghoz igazítani. A *közösségi jog forrásai a következők*: az alapszerződések (például a Római Szerződés, az Amszterdami Szerződés vagy a Nizzai Szerződés), a rendeletek, az irányelvek, a döntések, az ajánlások, a

vélemények, a Közösség nemzetközi szerződésai és az Európai Bíróság döntései, amelyek a Közösség esetjogát alkotják. Néhány szót a pénzügyi piac esetében (is) általában jellemző közösségi szabályozó eszközökről:

A *rendelet* minden tagállamra nézve kötelező erejű, azaz közvetlenül alkalmazandó anélkül, hogy a nemzeti jogban bármilyen intézkedést igényelne. Jellegét tekintve inkább általános, mint egyedi intézkedés.

Az *irányelv* szintén kötelező erejű jogszabály. Végrehajtásának módját és mikéntjét az adott állam határozza meg. Az irányelv általában az elérendő eredményt jelöli ki, implementálásának, vagyis a hazai jogba illesztésének módját és formáját azonban a tagállam megválaszthatja.

A *döntés* is közvetlenül alkalmazandó, nincs szükség arra, hogy a belső jog részévé tegyék. Csak azokra kötelező azonban, akikre vonatkozóan rendelkezést tartalmaz. Egyénre vagy tagállamra egyaránt vonatkozhat.

Az *ajánlásnak* és a *véleménynek* nincs kötelező ereje, a jogi szabályozás kívánatos irányát fogalmazza meg.

A hazai jogharmonizációs tevékenység (amelynek keretében a pénzügyi piaci szolgáltatásokra vonatkozó szabályok is harmonizálásra kerülnek/kerültek) célja kettős: egyrészt a társulásból eredő kötelezettségek teljesítésére, másrészt az Európai Unióhoz való csatlakozás jogi előkészítésére irányul.

II. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének szerepét érintő szabályozások

1. Az egységes prudenciális szabályozás, mint az EU stratégiai célkitűzése

1.1. A tagállamok felügyeleteinek együttműködése

Az Európai Bizottság 1998-ban *közleményt* jelentetett meg a pénzügyi szolgáltatások egységes piacának szükség szerinti szabályozásával kapcsolatos stratégiájáról. Ennek során célként fogalmazta meg az egységes belső pénzügyi piac *versenyképességének* biztosítását, oly módon, hogy teljeskörűen használja ki az egységes európai valuta bevezetésében rejlő lehetőségeket, egyúttal azonban magas fogyasztóvédelmi követelményeknek is feleljen meg. Megállapította, hogy a prudenciális szabályrendszer nem igényel radikális változtatásokat, de folyamatosan figyelemmel kell kísérni, hogy elég hatékonyan szolgálja-e a pénzügyi stabilitást, a munkahelyteremtést és a piaci versenyt. *Gyorsabban* kell tenni egyúttal a pénzügyi jogalkotási folyamatot és *hatékonyabbá* a már meglévő közösségi szabályrendszer tagállami átültetését. Ennek érdekében létfontosságú a

pénzügyi szabályrendszer világos és egységes értelmezése, amelyben kiemelkedő szerep jut a tagállamok felügyeleti hatóságai közötti együttműködésnek.

Miközben az intézményi, vállalati pénzügyi piaci szolgáltatások területén a közös európai fizetőeszköz bevezetése tovább gyorsította a piacvezérelte modernizációt, addig a lakossági pénzügyi piaci szolgáltatások területén az egységes belső piac tényleges kialakulása jóval lassabban és nehézkesebben megy végbe. Az egyes tagállamok állampolgáraik (fogyasztóik) védelmében jogosultak saját nemzeti előírásaik alkalmazására, feltéve, hogy azok arányban állnak az általános közjó elvének érvényesüléséhez fűződő érdekekkel, és e hazai előírások alkalmazása nem a szolgáltatások tagállamok közötti szabad áramlásának akadályozását szolgálja. Ennek érdekében az egységes belső piacon általánosan *magas színvonalú fogyasztóvédelmi előírásokat* kell alkalmazni. Világos különbséget kell tenni a pénzügyi piaci szolgáltatások intézményi és lakossági fogyasztói köre között, meg kell vizsgálni az egyes tagállamok gyakorlatát, vajon tényleg arányosak-e és indo-

kolt-e a hazai szabályok alkalmazása, végül az egyes tagállami gyakorlatokat egységesíteni kell egy általánosan magas színvonalú pénzügyi fogyasztóvédelmi szabályrendszerben.

E közös fogyasztóvédelmi szabályrendszer megalkotásában kulcsszerepe van az egyes *tagállamok pénzügyi felügyeletei közötti együttműködésnek*. Ez az együttműködés nemcsak azt jelenti, hogy a különböző tagállamok különböző szervezeti keretekben működő és különböző hatáskörrel rendelkező pénzügyi felügyeleteinek sokszínű csapatát kell „közös nevezőre hozni” egyes kérdésekben, hanem olyan mélyen tagolt kooperációt feltételez, amely a prudenciális szabályok áttekintésén túl azok szükség szerinti átalakítására is kiterjed. Az integrált pénzügyi piac kialakítása nemcsak a felügyelet, hanem mindazon tagállami hatóságok együttműködését is feltételezi, amelyek felelősséget viselnek a pénzügyi szabályozásért és a piaci verseny tisztaságáért. Az együttműködés megkívánt célja egy olyan *pénzügyi infrastruktúra* kialakulása, amelyben a közösségi pénzügyi rendszerek *jogi és technikai bizonytalanságoktól mentesen*, éppoly hatékonyan és zökkenőmentesen működnek, mint a hazaiak.

1.2. A pénzügyi fogyasztóvédelem, mint közös európai követelményrendszer

Az EU fogyasztóvédelmi alapidokumentuma a *középtávú fogyasztóvédelmi stratégia*², amely a 2002–2006 közötti időszakra állapítja meg célkitűzéseit. A stratégia a pénzügyi piaci szolgáltatások területén többek között előírja, hogy az unión belül egységes telefonvonal szolgáljon az elvesztett, ellopott kártyák letiltására; összefüggő jogi háttér szabályozza az egységes belső piacon teljesített fizetési műveleteket; valamint a pénzügyi piaci szolgáltatásokkal kapcsolatos fogyasztói viták bíróságon kívüli, békéltetés vagy mediálás útján történő rendezése az EU valamennyi tagállamában biztosított legyen.

1.3. Az anyaország felügyeleti joga (home country control)

Sokan gondolják, hogy az anyaország felügyeleti joga azt jelenti: a csatlakozással a magyar felügyelet feladatai egy részét elveszíti, és semmiféle hatásköre nem lesz az ügyfelek befektetései és betétei védelmében. Ennek éppen az ellenkezője igaz. Részen azért, mert a védelem a nemzetközi felügyeleti hálón keresztül valósul meg, részben pedig azért, mert a betétek visszafizetését

2 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Consumer policy strategy 2002–2006

alapvetően befolyásoló *likviditásfelügyelet* még fiókok esetében is a *befogadó ország* (a betét szerinti anyaország, vagyis Magyarország) *hatáskörében* marad. Bankok esetében ez a társfelügyelettel való együttműködés keretében a legteljesebb ráhatást adja.

Azon pénzügyi szervezetek felügyeletét, amelyeket Magyarországon alapítottak, és tényleges irányításuk is Magyarországon van, mind prudenciális (azaz a biztonságos gazdálkodást szem előtt tartó), mind fogyasztóvédelmi szempontból a magyar felügyeleti szervek (Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség) fogják ellátni a csatlakozás után is, a magyar jogszabályoknak megfelelően. Ugyancsak a PSZÁF ellenőrzi majd ezen szervezetek más tagállamban lévő tagállami fióktelepeit prudenciális szempontból.

Ugyanakkor a Magyarországon működő fióktelepek tevékenységét fogyasztóvédelmi szempontból ellenőrizhetik a magyar szervek – például tájékoztatási, hirdetési, reklámozási és ügyfélszolgálati szabályok betartásának vizsgálata –, azok prudenciális helyzetének vizsgálatára ez nem fog kiterjedni, az az anyaország felügyeletének feladata marad. A magyar felügyelet az adott fióktelepet a fizetőképesség ellenőrzése érdekében időről időre jelentés beküldésére kötelezheti, sőt – ha erre a külhoni társhatóság felkéri – maga is végezhet likviditási vizsgálatot annál.

Az adott fiókintézmény vezetői várhatóan haladéktalanul kötelesek lesznek jelenteni a magyar hatóságnak, ha fennáll a veszélye annak, hogy a pénzügyi intézmény nem tud eleget tenni pénzügyi szolgáltatási vagy fizetési kötelezettségének. Szintén azonnal

jelezni kell, ha a külföldi hitelintézet, vagy annak bármely más tagállamban működő fióktelepe vált fizetésképtelenné, illetve ha utóbbiak felügyeleti hatósága alkalmazott intézkedést. A magyar felügyelet akkor is közvetlenül intézkedhet, ha úgy ítéli meg: a fióktelep szabályellenes magatartása – a fogyasztóvédelmi, polgári vagy büntetőjogi előírások megszegése (például szerződéses kötelezettség nem teljesítése, csalás, pénzmosás) – súlyosan veszélyezteti a pénzügyi rendszer stabilitását, az ügyfelek érdekét.

1.4. Társhatóságok az unión belül

Mind a leányintézmények, mind a fiókok felügyelete kapcsán szoros, napi szakmai kapcsolat alakul ki a társfelügyeletekkel. Ez óhatatlanul együtt jár azzal, hogy a hazai országos hatáskörű szervek utasításai és elvárásai egy nemzetközi felügyeleti szakmai szűrőn keresztül érvényesülnek.

2. A pénzügyi felügyelet felértékelődése a csatlakozással

2.1. A pénzügyi csoportok

Pénzügyi csoportnak nevezzük azokat a kiterjedt nemzetközi hatókörrel, sokszor hatalmas fiókhálózatokkal rendelkező vállalkozásbirodalmakat, amelyek nemcsak a pénzügyi piac egy-egy jól körülírható területén vagy ágazatában tevékenykednek, hanem – különféle tulajdonosi, szervezeti, pénzügyi kapcsolatok révén – több országra vagy kontinensre kiterjedően, vagy akár ugyanazon országban, de több pénzügyi, gazdasági ágazatban végzik tevékenységüket, és többnyire meghatározó szerepük van a világ

pénzügyi és gazdasági folyamataiban. E pénzügyi csoportok ellenőrzésében a hagyományosan nemzeti hatáskörrel bíró, és gyakran még az egyes pénzügyi ágazatok szerint is tagolt felügyeleti tevékenység kevésbé alkalmas eszköz arra, hogy figyelemmel kísérje a pénzügyi csoportok működését, szükség esetén pedig rászorítsa őket a hazai és nemzetközi szabályok betartására. Részen ez a jelenség indokolta a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének, mint egységes,

3 Az Európai Parlament és a Tanács 2002. december 16-ai 2002/87 EK irányelve a pénzügyi konglomerátumhoz tartozó hitelintézetek, biztosítóintézetek és befektetési vállalkozások kiegészítő felügyeletéről, valamint a 73/239 EKG, 79/267 EKG, 92/49 EKG, 92/96 EKG, 93/6 EKG és 93/22 EKG tanácsi irányelvek, illetve a 98/78 EK és 2000/12 EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek módosításáról.

az egyes pénzügyi szakágazatokat – így a pénz- és tőkepiaci szolgáltatásokat, a biztosítást és a nyugdíjpénztári szolgáltatásokat egyaránt – felügyelő szervezetnek a létrehozását 2000 áprilisában.

2.2. Az EU-csatlakozás és a pénzügyi csoportok

Az EU-csatlakozással a magyar pénzügyi piac annak az egységes belső piacnak a részévé válik, amelynek kitűzött célja a pénzügyi csoportok megkülönböztetett prudenciális felügyelete. Az EU irányelve³ *hármascéllal* készült:

- szabályozás alá vonni azokat a pénzügyi csoportokat, amelyekre az EU-irányelvek hatálya korábban nem terjedt ki;
- az egyes pénzügyi ágazatokra vonatkozó irányelvekben foglalt prudenciális szempontok érvényesüljenek a pénzügyi csoportok szintjén is;
- ugyanazon pénzügyi csoportra egyaránt terjedjen ki a különböző ágazati irányelvek hatálya.

E célok mögött az a felismerés húzódik, hogy az európai pénzügyi piacon (is) tapasztalható nagyarányú koncentráció és konszolidáció (az egyes pénzügyi szakágazatok, így a bankok, befektetési vállalkozások és biztosítók összeolvadása) folyamatában olyan *óriási pénzügyi csoportok* (konglomerátumok) születnek, amelyek nem csak az őket alkotó

– egyébként szabályozottan és így prudensten működő – tagjaik kockázatát hordozzák, de önmagukban is olyan *rendszerkockázat* jelentenek, amely a teljes közösségi pénzügyi piacra hatással van.

E jelenség az egyes tagállamok között korábban soha nem tapasztalt mélységű és összehangoltságú együttműködést és információáramlást tesz szükségessé, amelyben teljesen közömbös a hazai pénzügyi piacoknak az összközösségi piachoz mért nagysága vagy jelentősége. A tagállami felügyeltek, így a PSZÁF felelőssége e téren túlmutat az EU-n is, hiszen a pénzügyi konglomerátumok sem állnak meg az unió határainál. A csoportszintű pénzügyi felügyelet nemcsak a PSZÁF, de valamennyi EU-tagállami pénzügyi felügyelet számára új feladatkör. Azt jelenti, hogy az eddig csak az egyes intézmények esetében vizsgált *tőkekövetelményeknek csoportszinten is meg kell felelni*. A csoport tagjai nem alkalmazhatnak egymás között olyan „kiszegítő megoldásokat”, amelyek például forrásátcsoportosítás útján biztosítják az egyes intézmény megfelelését. Külön minősítési követelményeket támasztanak ezért a csoporton belüli tőke mozgásokkal szemben, és önállóan értékelik a csoportszintű kockázatok koncentrálódását is, miközben a pénzügyi csoport vezetőivel szemben minősített szakmai és erkölcsi elvárásokat érvényesítenek.

III. A pénzügyi szervezeteket érintő szabályozás általában

1. Piacra jutás egyenlősége, pénzügyi fogyasztóvédelem

A pénzügyi szervezetekre vonatkozó közösségi szabályozás célja, hogy az egyes tagországok szabályozásának összehangolásával egyenlő piacra jutási lehetőséget biztosítson minden egyes tagország szolgáltatója számára, és a fogyasztók (betétesek, befektetők, biztosítottak) az egész belső piac területén megfelelő védelemben részesüljenek. Az irányelvek – azon kívül, hogy biztosítják a letelepedés szabadságát, illetve a letelepedés nélküli szolgáltatásnyújtást, továbbá meghatározzák a felügyeleti rendszer működését az egységes belső piacon belül – tartalmazzák azokat az alapelveket, illetve normákat, amelyeket minden EU-beli szolgáltatónak teljesítenie kell a biztonságos működés érdekében.

Az unióban nemcsak az ügyfeleket (pénzügyi szervezetekkel már szerződéses kapcsolatban állókat), hanem a potenciális ügyfeleket is védik. Védik egyrészt az *engedélyezéssel*, ami nem engedi meg bárminek,

hogy pénzügyi szolgáltatást nyújtson, védik a *piactisztítással*, ami az engedély nélkül végzett tevékenységek tilalma és szankcionálása, védik a *nem megfelelően működő szervezetek kivezetésével* a piacról, és védik azzal is, hogy a termékekről kimerítő és *hiteles tájékoztatást* kell nyújtani a fogyasztó számára mielőtt ügyfélle válik (például prospektusok, THM). A hazai fogyasztóvédelem előírásai alkalmazhatnak „magasabb mércét” az ügyfelek védelmében, például elő lehet írni részletesebb tájékoztatási kötelezettséget vagy szigorúbb ügyfélvédelmi szabályokat, a közösségi jog által megszabottnál enyhébb előírásokat azonban nem.

2. Az egységes pénzügyi piac megteremtésének programja

Nem irányelv ugyan, mégis nagy jelentőséggel bír az a közösségi dokumentum⁴, amely célja szerint mind politikai célkitűzéseket megfogalmaz, mind konkrét lépéseket, intézkedéseket javasol az egységes közössé-

4 Commission Communication of 11 May 1999 entitled „Implementing the framework for financial markets: action plan” [COM(1999) 232 final - Not published in the Official Journal] – Financial Services Action Plan (FSAP).

gi pénzügyi piac kialakulásának elősegítése érdekében. A program *három stratégiai célkitűzése* az egységes piac kialakítása az úgynevezett intézményi vagy vállalati pénzügyi piaci szolgáltatások területén, megnyitni és biztonságossá tenni a pénzügyi piacok lakossági szolgáltatásait, végül megerősíteni a prudenciális felügyelet szabályait.

2.1. Az intézményi, vállalati pénzügyi piac

A program hat területen jelölte meg azokat a lépéseket, amelyek a további piacfejlődés

érdekében szükségesek. Az első ezek közül a *szilárd közös jogi alap* megteremtése a *befektetési szolgáltatásokra* vonatkozó szabályok megújítása révén annak érdekében, hogy megóvják a befektetési piacokat a tiltott manipulációktól, így például a bennfentes kereskedéstől. Másrészt meg kell szüntetni az egyes tagállamok által külföldiekkel szemben alkalmazott tőkeemelési korlátozásokat annak érdekében, hogy a *tőkebevonás* lehetősége valóban *közösségi szintűvé* szeljedjék. Harmadrészt *egységesen* kell alkal-

mazni a tőkebevonás során a *nemzetközi számviteli szabályokat*, mert az egyes pénzügyi mérlegek, jelentések csak ezen az alapon nyújtanak valós és értékelhető képet egy cég helyzetéről. A program a *nyugdíjalapok egységes jogi szabályozását* jelöli meg negyedik teendőként, utalva ezek jelentőségének növekedésére az európai demográfiai változások tükrében, továbbá jótékony hatására a munkaerő költségeinek csökkenése és mobilitásának elősegítése terén. Az ötödik lépés a *tagállamok közötti értékpapír-kereskedelem jogbiztonságának* kialakítása, különös tekintettel azok biztosítéki, fedezeti jellegének megerősítésére. Végül – hatodikként – *egységesíteni* javasolja a program a *cégalapítás európai szabályait*, utalva arra, hogy a radikálisan átalakuló vállalati struktúrának különösen a pénzügyi piaci szolgáltatók esetében van elemi szüksége a jogi bizonytalanságok kiküszöbölésére egy-egy egyesülés, kivásárlás vagy átszervezés esetén.

2.2. A lakossági pénzügyi piac

Bár a vállalati piacoknál lassabban, mégis jelentős változásokon megy át a pénzügyi piacok azon része is, amely elsősorban a természetes személyek, a lakosság széles rétegei, illetve a kis- és közepes méretű vállalkozások számára nyújtja szolgáltatásait. A program ezen a területen is hat gyakorlati lépés megtételét javasolja. Legelsőként is a

fogyasztók világos és egyértelmű tájékoztatásának szükségességét akkor, amikor egy pénzügyi piaci szolgáltatást valamely másik tagországból vesznek igénybe. Ide sorolható a pénzügyi szolgáltatások távértékesítése, a határokon átnyúló biztosításközvetítés vagy a fizetési szolgáltatásokkal kapcsolatosan egyre inkább nemzetközivé váló visszaélések elleni védelem nyújtása.

Nem kevésbé fontos szerepet szán a program a *pénzügyi vitarendezés bíróságon kívüli, alternatív lehetőségeinek*, továbbá e fórumok közösségbeli hálózata kiépítésének. Elengedhetetlen a pénzügyi piacokba vetett közbizalom fenntartásához annak a lehetőségnek a biztosítása, hogy az elektronikus úton, az EU bármely pontjáról, határokon kívül nyújtható pénzügyi szolgáltatás „házhöz vitele” mellett a szolgáltatással kapcsolatos kifogások, panaszok előterjesztésének lehetősége is fogyasztóközelségbe kerüljön.

Harmadikként tesz javaslatot a program az egyes *nemzeti fogyasztóvédelmi szabályok kiegyensúlyozott alkalmazására*. A cél nem kevesebb, mint elérni azt, hogy kialakuljon az úgynevezett „közjó” vagy „közérdek” fogalmának egységes értelmezése és tartalma a tagállamokban.

Negyedik pontként említi a program az *elektronikus kereskedelem* hatását a pénzügyi piacokon. Miközben az elektronikus értékesítési csatornák alapján jótékony,

gyorsító hatást gyakorolnak a belső piaci integrációra, egyes problémákat – mint például az ügyfélvédelem a távértékesítési módszerek alkalmazása körében – különösen élesen vetnek fel.

A program ötödik pontja a *biztosítás-közvetítés* területén javasolja egységesíteni a tagállamok jelentős különbségeket mutató gyakorlatát.

Végül hatodikként kiemeli a program, hogy lépéseket kell tenni a tagállamok közötti *kisösszegű fizetési műveletek*, a fogyasztói átutalások és a kártyás fizetések *díjainak csökkentése* érdekében, mert a hazai és a nemzetközi díjak jelentős eltérése akadályozza a közös pénz előnyeinek kihasználását a belső piacon.

2.3. A prudenciális felügyelet megerősítése

Az EU felügyeleti szerveinek minél kifinomultabb és eredményesebb felügyeleti technikákat kell kialakítaniuk annak érdekében, hogy lépést tudjanak tartani az új európai piaci környezetben keletkező új rendszer- és intézményi kockázatok kezelésének követelményeivel. A bank-, a biztosítási és az értékpapírszférára vonatkozó szabályozások között *összhangot* kell teremteni, és ki kell építeni a pénzügyi csoportok prudenciális felügyeletének rendszerét, mivel a felügyeleti tevékenység hagyományos szektorális elkülönültsége egyre kevésbé alkalmas erre.

A nemzeti pénzügyi felügyelet tevékenysége az unióban fokozatosan átalakul, és egyre nagyobb szerephez jut az egymás mellé rendelt felügyelet közötti együttműködés, valamint a *szabályozás és a felügyelés standardjainak* kialakítása. Ma is jól látható a felügyeleti tevékenységben két olyan alaptendencia, amely meghatározza a PSZÁF jövőbeni fejlődésének irányát is. Az egyik, hogy a távlatilag is egymás mellé rendelt működő tagállami felügyelet együttműködésének akkor is elsődleges szerepe lesz, ha az EU központi adminisztrációjában bizonyos feladatok összehangolt végzésére esetleg megszületik egy központi felügyeleti szerv. A másik, hogy a felügyelés bizonyos értelemben egyre inkább szektorsemlegessé

válík, ami azt hozza magával, hogy a felügyeleti szempontok és eszköztár már nem szektorok szerint változik, hanem a pénzügyi piaccal szemben általában és homogén módon érvényesül.

3. Fiókalapítás és szolgáltatásnyújtás

A hitelintézetekre vonatkozó közösségi jogi szabályok értelmében a fogadó állam nem követelhet meg további engedélyezést vagy dotációs tőke biztosítást a fiókalapítás vagy a határon átvélt szolgáltatásnyújtás feltételül. A tagállamoknak lehetővé kell tenniük, hogy területükön a más tagállamokban székhellyel rendelkező pénzügyi intézmények akár fiókalapítás útján, akár anélkül történő szolgáltatásnyújtás révén gyakorolhassák azokat a tevékenységeket, amelyeket a székhely szerinti állam felügyelete számukra engedélyezett. Természetesen ilyen szándékukról előzetesen értesíteni kell a fogadó állam felügyeletét. Az alapszabadságok gyakorlásának korlátozását azonban megalapozhatja a fogyasztók védelméhez fűződő általános érdek, de az arányosság és szükségesség követelményeinek eleget kell tenni.

A fiókok prudenciális ellenőrzéséért a *székhely szerinti tagállam felügyeleti hatósága felelős*. Ennek során együttműködik a

fiók országának felügyeletével, különösen a hatékony ellenőrzéshez szükséges információk megszerzése érdekében. Mivel a közösségi jogszabályok azonos minimális prudenciális követelményeket írnak elő a pénzügyi szervezetek részére, ezért nem okozhat problémát, hogy esetleg a székhely államának prudenciális szabályai, amelyek szerint a fiók ellenőrzése is folyik, enyhébbek a hazai (a fiók anyaállamának) szabályainál, és így „kevésbé prudens” a fiók, mint egy hazai alapítású pénzügyi szervezet.

4. Reklámtevékenység

A tagállami pénzügyi szervezet *előzetes bejelentési kötelezettség nélkül* reklámozhatja szolgáltatásait abban az országban, ahol fióktelepe van, vagy ahol szolgáltatását nyújtja. Ennek a reklámtevékenységnek természetesen meg kell felelnie a fiók vagy a szolgáltatás nyújtásának országában hatályos, a reklám tartalmára és formájára vonatkozó szabályoknak.

A külföldi pénzügyi szervezet reklámtevékenysége tehát nem ütközhet a gazdasági reklámtevékenységet szabályozó magyar előírásokba. Így például az általa közzétett reklám nem lehet megtevesztő, fogyasztási kölcsön esetén tartalmaznia kell annak folyósításával kapcsolatban felmerülő valamennyi költséget (THM).

A tagállami hitelintézet által közzétett hirdetésben továbbá ugyancsak egyértelműen szerepelnie kell a betét, illetve a hitelintézet által kibocsátott hitelviszonyt megtestesítő értékpapír jogszabályban előírt módon számított, egy évre vonatkozó *kamata*, illetőleg *hozama mértékének*. A tagállami pénzügyi intézmény sem reklámozhat hirdetésében sorsolást – a nyereménybetétet kivéve –, és nem küldhet ügyfelének közvetlen postai vagy elektronikus levelezési úton reklámanyagot, ha ezt az ügyfél kifejezett rendelkezéssel kizárta.

5. Befektetővédelem, betétvédelem

Magyarország 2008. január 1-jéig átmeneti mentességet kapott a Befektető Védelmi Alap (BEVA) nyújtotta biztosítás által fedezett összeg közösségi irányelvben meghatározott minimum nagysága alól. Az irányelv értelmében ennek minimális értéke 20 000 euró (hozzávetőleg 5 millió forint), míg hazánkban jelenleg 1 millió forint. A tárgyalások eredményeként született megállapodás értelmében Magyarország két lépcső-

ben: 2005. január 1-jétől 2 millió forintra és 2008. január 1-jétől 6 millió forintra emeli a minimum értékhatárt. Vállaltuk, hogy az átmeneti időszak alatt a magyar pénzügyi szolgáltatók csak akkor tevékenykedhetnek más tagállamban, ha valamely más befektető-védelmi rendszerhez csatlakoznak a minimális fedezeti összeg biztosítása érdekében. Ugyanakkor a más tagállam területén letelepedett szolgáltatók Magyarország területén legfeljebb az EU minimumszintjének megfelelő fedezetet nyújthatják magyar ügyfeleknek.

A betétvédelmi közösségi előírásokat a magyar hitelintézeti szabályok már tartalmazták, így a csatlakozástól kezdve hatmillió forint értékhatárig lesznek biztosítottak a betétek.

6. Alternatív fogyasztói vitarendezés és a FIN-NET

A belső piac a pénzügyi termékek terén is nagy választási lehetőséget nyújt a fogyasztók számára. Természetesen megnő a külföldi szolgáltatóval kapcsolatba lépő ügyfelek és így a határon átnyúló szolgáltatást igénybe vevők száma. Az ilyen szolgáltatással kapcsolatos vita rendezésekor,

a gyorsabb és olcsóbb nem-bírói vitarendezés választása esetén, általában a szolgáltató székhelye szerinti ország fórumához kell fordulni. Ez azonban nehézségekbe ütközhet: idegen nyelv, ismeretlen eljárás, megnövekedett költségek. Ezen nehézségek kiküszöbölése végett hozta létre az Európai Bizottság 2001. február 1-jével a FIN-NET-et.

A FIN-NET az *EU-tagállamokban*, valamint *Izlandon és Norvégiában* működő, pénzügyi piaci szolgáltatásokkal kapcsolatban felmerülő fogyasztói panaszok rendezésére jogosult, nem-bírói (alternatív) vitarendezési fórumok együttműködési hálózata. A FIN-NET már több mint 40 nemzeti taggal rendelkezik az Európai Gazdasági Térségre kiterjedően.

A FIN-NET révén, határon átnyúló pénzügyi piaci szolgáltatással kapcsolatban felmerülő vita esetén a fogyasztónak nem kell a szolgáltató székhelye szerinti országban működő alternatív vitarendezési fórumot közvetlenül megkeresnie, hanem a legközelebbi, választása szerinti fórumhoz fordulhat. Az így felkeresett FIN-NET-tag, bár nem jogosult eljárni a vitában, de teljes körű információt nyújt a külföldi fórum eljárási szabályairól, és szükség esetén továbbítja

5 Az Európai Parlament és a Tanács 2002. szeptember 23-ai 2002/65 EK irányelve a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról, valamint a 90/619 EKG tanácsi irányelv, a 97/7 EK irányelv és a 98/27 EK irányelv módosításáról.

a megkeresést a joghatósággal rendelkező fórumhoz. Lehetőség van továbbá a szerződés nyelvén vagy a szolgáltatóval való kapcsolattartásban használt nyelven benyújtani a panaszt, nem kell azt az eljárni jogosult fórum nyelvén megfogalmazni.

A FIN-NET-tagok hatékony együttműködése biztosítja, hogy a panaszok gyorsan, hatékonyan és megfelelő szakmai alapon kerülnek elintézésre. A FIN-NET-nek csak olyan fórumok lehetnek a tagjai, amelyek megfelelnek a fogyasztói jogviták bírósági eljáráson kívüli rendezésére hatáskörrel rendelkező testületekre vonatkozó elvekről szóló 98/257 EK bizottsági ajánlásban foglaltaknak. Így biztosítva van, hogy a különböző típusú FIN-NET-tag vitarendezési fórumok működésében érvényesülnek a következő minimumgaranciák.

- A vitarendezési fórum *függetlensége*, hogy biztosítva legyen döntési pártatlansága.
- A rendszer *átláthatósága*, hogy megfelelő információ álljon rendelkezésre a fórum eljárásáról.
- Az eljárás *kontradiktóriussága*, hogy lehetőség legyen a testület előtti véleménykifejtésre és a másik fél érveinek ismeretére.
- Az eljárás *hatékonyága*, hogy előnyös legyen az alternatív vitarendezés választása, azaz: nincsen jogi képviselési kötelezettség, biztosított a költségmentesség, vagy alacsonyak a költségek, rövidek az eljárási

határidők, az eljáró szervnek aktív szerepe van az eljárás eredményessége érdekében.

- *Jogszerűség*: a testület döntése nem eredményezheti a vonatkozó jogszabályok által előírt fogyasztóvédelmi lehetőségek megvonását.
- *Szabadság*: a döntés csak akkor kötelező a fogyasztóra, ha erről tájékoztatták és ezt elfogadta.
- *Képviselés*: a felek dönthetnek úgy, hogy harmadik személy képviselje őket az eljárás során.

Magyarországon a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (Fgyt.) által létrehozott békéltető testületek működnek – többek között a pénzügyi piaci szolgáltatások kapcsán is – nem-bírói vitarendezési fórumként. A törvény 2002. évi módosítása révén a békéltető testületek jogi szabályozása megfelel az ajánlásban foglalt követelményeknek. Csatlakozásunk után várható mielőbbi bekapcsolódásuk a FIN-NET-hálózatba. Ugyancsak ilyen bíróságon kívüli vitarendezési eszköznek tekinthető a közvetítői tevékenység (mediálás).

7. Pénzügyi termékek távértékesítése

A távollévők között kötött szerződések szabályait a pénzügyi szolgáltatások területén alkalmazó irányelv⁵ egységes jogi kerete-

ket kíván biztosítani ahhoz, hogy a vonatkozó fogyasztóvédelmi előírások a pénzügyi piacokon is megfelelően érvényesülhessenek. Hatálya kiterjed valamennyi pénzügyi piaci szolgáltatásra, így a banki, a biztosítási

és a befektetési szolgáltatásokra, továbbá a nyugdíjalapok szolgáltatásaira, amennyiben azok távollévők között kerülnek értékesítésre olyan eszköz segítségével vagy értékesítési csatorna útján, amely nem kívánja meg a felek személyes fizikai jelenlétét a szerződéskötéshez. A pénzügyi szervezet ilyen esetben köteles valamilyen tartósan reprodukálható formában eljuttatni a szerződés minden elemét tartalmazó tervezetét a fogyasztóhoz, aki 14 napig változatlan feltételekkel és tartalommal jogosult a szerződéses ajánlatot elfogadni.

Ha a fogyasztó *előzetes értesítés nélkül* kötött „távszerződést” a pénzügyi szervezettel, vagy az előzetes értesítés tisztességtelen eszközökkel készítette őt a szerződéskötésre, 14 (jelzálogkölcsön, életbiztosítás és nyugdíjalappal kapcsolatos művelet esetén 30) napon belül jogosult a szerződéstől visszalépni. Ha a *visszalépési jog* gyakorlása előtt részleges teljesítésben állapodtak meg, és a szolgáltató részéről már történt részleges teljesítés, akkor azért fizetni tartozik, ha azonban a teljesítés teljes egészében megtörtént, visszalépési jogát többé már nem gyakorolhatja.

A fogyasztót a szolgáltatás díjáról vagy a díjszámítás módjáról előzetesen tájékoztatni kell. A spekulációk vagy a rosszhiszemű joggyakorlás elkerülése érdekében az elfogadási és a visszalépési jog nem gyakorolható azoknál a szolgáltatásoknál, ahol a szolgáltatás tényleges ára vagy költsége a piac mozgásától függ (például értékpapírok esetében). Ha a szolgáltatás jellegéből következően a szerződés teljesítésekor alacsonyabb áron megy végbe, mint amit a szerződéskötéskor meghatároztak a felek (például meghatározott maximum árfolyamon történő részvényvásárlás), az ebből eredő többlet a fogyasztónak visszajár.

A szolgáltatás *távközlési eszközön* történő nyújtásához (ajánlásához) a pénzügyi piaci szolgáltatások esetében is szükséges

a *fogyasztó előzetes hozzájárulása*, különösen, ha ez telefax útján történik. Egyéb távközlési eszközök tekintetében a tagállamoktól függ annak meghatározása, hogy előre be kell-e szerezni a fogyasztó kifejezett beleegyezését, és ennek elmaradása esetén nem lehet részére ajánlatokat továbbítani, vagy a fogyasztónak azt kell közölnie,

hogy egyáltalán nem kíván kapcsolatra lépni a szolgáltatóval, és ha ezt nem közli, akkor lehet ajánlatokkal megkeresni. A tagállam megfelelő és hatékony nem-bírói fórumokat kell biztosítson a szolgáltatók és a fogyasztók között keletkező viták rendezéséhez.

IV. Az egyes pénzügyi területek speciális szabályai röviden

1. Hitelintézetek

1.1. Hitelintézet alapítása és működtetése

Irányelv⁶ szabályozza, milyen feltételekkel lehet az EU-tagállamokban hitelintézetet alapítani és banki tevékenységet folytatni. Az irányelv hitelintézetnek tekinti mindazon vállalkozásokat, amelyek betétet vagy más visszafizetendő pénzeszközt gyűjtenek a nyilvántartástól, illetve hitelt nyújtanak. A hitelintézet speciális fajtája az elektronikuspénz-kibocsátó intézet, amely alacsonyabb tőkekövetelményekkel ugyan, de nagyon szigorú tevékenységi és működési korlátok között végezheti kizárólagos tevékenységét, az elektronikus pénz kibocsátását. Utóbbiak tevékenységéről itthon várhatóan külön jogszabály rendelkezik majd.

Valamennyi hitelintézeti engedély kiadásáról vagy annak visszavonásáról értesíten

ni kell a Bizottságot, amely az engedéllyel rendelkező hitelintézetek listáját az Európai Község Hivatalos Lapjában megjelenteti. Ha egy hitelintézet az anyaországon kívül más tagállamban is nyújt szolgáltatást, akkor e tagállam jogának megfelelően használhatja eredeti nevét, de meg kell különböztetnie magát a már ott működő más hitelintézetektől. Ha a hitelintézet fiókot akar nyitni másik tagállamban, erről az anyaországi felügyelet köteles a tagállamot – az anyacég által bemutatott szükséges dokumentumok kézhezvételét követően – három hónapon belül értesíteni.

Az anyaország szerinti felügyelet elve mellett a szolgáltatásnyújtás, illetve a letelepedés szabadsága és a szabad fiókalapítás miatt igen nagy jelentőséget fog kapni az egyes tagállami felügyeleti hatóságok közötti együttműködés. Nyilvánvaló például, hogy az anyaországi felügyelet csak akkor jogosult (és képes) felügyeleti tevékenysé

6 Az Európai Parlament és a Tanács 2000/12 EK irányelve a hitelintézetek tevékenységének megkezdéséről és folytatásáról

7 A Bizottság 97/489 EK ajánlása az elektronikus fizetési eszközökkel teljesített tranzakciókkal kapcsolatban, különös tekintettel a kibocsátó és a birtokos közötti viszonyra

8 Az Európai Parlament és a Tanács 2560/2001 EK rendelete a határokon átnyúló, euróban történő fizetésekről

9 Az Európai Parlament és a Tanács 97/5 EK irányelve a határokon átnyúló átutalásokról

10 Az Európai Parlament és a Tanács 98/26 EK irányelve a fizetési és értékpapír-elszámolási rendszerekben az elszámolások véglegességéről

get ellátni másik tagállamban, ha a felügyeleti jogosultságáról egy adott intézménnyel vagy fiókkal kapcsolatban utóbbi tagállam felügyelete tudomással bír. Ugyanez a kérdés még kritikusabban merül fel a konsolidált felügyelet gyakorlása kapcsán, ahol a tulajdonosi összefüggések következtében két, vagy akár több tagállam felügyeletének kompetenciája is felmerül.

1.2. A fizetési szolgáltatások szabályai a közösségi jogban

A közösségi jog különös figyelmet szentel annak, hogy a fizetési szolgáltatások a belső piac egészét tekintve legalább olyan gyorsan, költségtakarékosan és megbízhatóan, biztonságosan működjenek, mint az egyes nemzeti fizetési rendszerekben. Ennek érdekében *ajánlás*⁷ tartalmazza az elektronikus fizetési eszközök (például fizetési kártyák, elektronikus pénz) kibocsátásának és használatának szabályait, továbbá a birtokos és a kibocsátó jogait és kötelezettségeit, valamint a felelősség kérdését. A csatlakozással automatikusan a magyar jog részévé válik a tagállamok közötti *kis összegű euróátutalásokról szóló rendelet*⁸, amely megtiltja a tagállamok bankjainak, hogy eltérő díjakat alkalmazzanak a tagállamon belüli és az egyes tagállamok közötti átutalásoknál, továbbá a tagállamok közötti fizetési műveletekben kötelezővé teszi az

egységes szabályok szerint képzett nemzetközi bankszámlaszám és a nemzetközi bankazonosító kód használatát.

Alapvető jogforrás a közösségi fizetési jogban a *tagállamok közötti átutalásokról szóló irányelv*⁹, amely a legfeljebb 50 000 euró összegű ügyfélátutalások teljesítése során kötelező teljesítési határidőket állapít meg, és az átutalás határidőben történő teljesülésének elmaradása esetén 12 500 euróig feltétlen visszatérítési kötelezettséget állapít meg az átutaló javára. Bár nem érinti közvetlenül a bankok ügyfeleit, mégis nagy jelentőségű a *kiegyenlítés véglegességéről szóló irányelv*¹⁰, amely a bankközi fizetési rendszereket hivatott megvédeni a fizetéseképtelenség miatt indított eljárások jogi következményeitől, kimondván, hogy a fizetési művelet az elszámolási rendszer szabályainak megfelelően egy meghatározott időponttól nem vonható vissza a fizetési folyamatból akkor sem, ha a rendszer valamely közvetett vagy közvetlen résztvevője ellen fizetéseképtelenség miatti eljárás indult.

2. Biztosítás

A csatlakozástól hatályos új biztosítási törvény, amellet, hogy tartalmazza az európai uniós elvekből következő változásokat és a legfrissebb biztosítási irányelvek követelményeit, helyenként a közösségi előírásoknál szigorúbb szabályozást alkalmaz, különösen

az ügyfélvédelem területén. Uniói előírás, hogy a *biztosítási közvetítőket* (mai terminológiában az ügynököket és az alkuszokat) *regisztrálni kell*, ami a biztosításfelügyelet honlapján, mindenki számára elérhető módon fog megtörténni. Ettől kezdve mindenki személyesen ellenőrizheti, hogy az őt valamely biztosítótársaság nevében megkezeső üzletkötő tényleg dolgozik-e az adott biztosítónak.

A felügyelet kezdeményezésére született az az uniósnál szigorúbb előírás, hogy a jövőben az életbiztosítások értékesítését átfogó *igényfelmérésnek* kell megelőznie, és a biztosítónak az igényfelmérés alapján, az ügyfélre személyre szabottan kiválasztott termék fontos jellemvonásait előre, egy termékismertető keretében be kell mutatnia.

3. Befektetési szolgáltatások

A befektetési szolgáltatásokkal kapcsolatos hazai jogalkotás a tőkepiaci törvény (Tpt.) és a kapcsolódó jogszabályok megalkotá-

sánál, illetve módosításánál is figyelemmel volt a vonatkozó hatályos közösségi irányelvekre¹¹. Ennek megfelelően a tőkepiaci törvény néhány rendelkezése hatálybalépésének napja a Magyar Köztársaságnak az EU-hoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napja.

Ezen belül a befektetési szolgáltatási és kiegészítő befektetési szolgáltatási tevékenységekkel kapcsolatosan a tevékenységi engedélyek egyenértékűsége (Tpt.91. § (5) bekezdés), az EU másik tagállamában történő fiók-
létesítés szabályai (Tpt. 102. §), a határon átnyúló tevékenység végzésének szabályai (Tpt. 103. §) és a befektetővédelem egyenértékűsége¹² (Tpt. 211. §) érdemel kiemelés.

Az eljárások szempontjából a felügyelet is integrálódik az EU tagállamainak felügyeleti hatósági munkájába. Így szabályozást nyert – többek között – az Európai Bizottsággal fenntartandó kapcsolat (Tpt. 105. §) és az EU másik tagállamában székhellyel rendelkező intézmények fióktelepének felügyelete.

11 Pl. a Tanács 85/611 EKG irányelve az átruházható értékpapírokkal foglalkozó kollektív befektetési vállalkozásokra (ÁÉKBV) vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról, a Tanács 93/22 EKG irányelve az értékpapír befektetési szolgáltatásokról; az Európai Parlament és a Tanács 2003/6 EK irányelve (2003. január 28.) a bennfentes kereskedelemről és a piaci manipulációról (piaci visszaélés)

12 Az Európai Parlament és a Tanács 97/9 EK irányelve a befektető-kártalanítási rendszerekről

13 Proposal for a Directive of the European Parliament and the Council, of 11 October 2000, on the activities of institutions for occupational retirement provision [COM(2000) 507 final - Official Journal C 96 E, 27.03.2001].

4. Nyugdíj

A Római Szerződés a 48–52. cikkeken fogalmazza meg a munkavállalók szabad mozgásának alapelvét. Ennek alapján az Európai Unióban a kötelező nyugdíjellátásra a koordinatív jellegű 1408/71 EGK rendelet tartalmaz szabályokat. A kiegészítő nyugdíjrendszerekre a harmonizációs szabályokat tartalmazó 98/49 EK irányelv vonatkozik. Az irányelv szerint a magyar önkéntes nyugdíjpénztárak (harmadik pillér), mivel önkéntes alapon, nyugdíj-kiegészítés céljából való nyugdíj-előtakarékosságot testesítenek meg, a 98/49 EK irányelv alá tartoznak. Ugyanakkor a magánnyugdíjpénztárak nem tartoznak ezen irányelv alá, mert nem kiegészítő rendszerek, s így nem férnek bele az „önkéntes és kötelező kiegészítő nyugdíjrendszerek” fogalmába. A magánnyugdíjpénztárakra a 1408/71 EGK rendelet vonatkozik.

Az Európai Unióban elfogadásra vár az első nyugdíjpénztári irányelv.¹³ Ez a közössé-

gi szabályozás alapvetően a zárt, munkahelyi (ágazati) nyugdíjpénztárakra fog vonatkozni, de a hazai szabályozásban, az azonos versenyhelyzet elősegítése céljából, valószínűleg valamennyi önkéntes nyugdíjpénztári típusra is kiterjesztésre kerülnek a fontosabb rendelkezései.

A tagállamok nyugdíjrendszerei eltéréseinek megítélésekor különösen fontos az adókedvezményekre és a nyugdíj adózására vonatkozó szabályok ismerete. A tagállamok szabályozása eltérő ugyanis abban a tekintetben, hogy a nyugdíjcélú megtakarítások feljogosítanak-e (és, ha igen milyen mértékű) adókedvezmény igénybevételére, továbbá, hogy milyen adózási előírások vonatkoznak a nyugdíjszolgáltatásokra (például növeli-e az adóalapot). A külföldi munkavállalás, illetve ebből következően a külföldi nyugdíj igénybevételenek fokozódó lehetősége miatt nem nélkülözhető a tagállami nyugdíjszabályok pontos ismerete.

V. További információforrások

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének honlapján a csatlakozáshoz kapcsolódóan tanulmányok, elemzések és egyéb, mind a pénzügyi szervezetek, mind a fogyasztók számára hasznos információk találhatók.

www.pszaf.hu

Az Európai Bizottság Belső Piaci Főigazgatóságának honlapján a különféle pénzügyi piaci szolgáltatások szerint csoportosítva találhatunk információkat a hatályos közös-

ségi jogszabályokról, tervezett kezdeményezésekről.

www.europa.eu.int/comm/internal_market/en/index.htm

Az Európai Bizottság Fogyasztóvédelmi Főigazgatóságának honlapján külön menüpontban található a pénzügyi fogyasztóvédelemre vonatkozó tájékoztató anyagok.

www.europa.eu.int/comm/consumers/cons_int/fina_serv/index_en.htm

**A „Fogyasztóvédelem,
a fogyasztók egészségének védelme”
témakörben eddig megjelent
Európai Füzetek:**

Dr. Bártfai Judit
Dr. Németh Anita–Dr. Wallacher Lajos
A fogyasztóvédelem
magánjogi eszköztára

•

Szűcs András
Piacfelügyelet az Európai Unióban

•

Csajági Éva–Andrássy István
Élelmiszerbiztonság az Európai Unióban
és Magyarországon

•

Dr. Szilágyi Árpádné
Szavatosság, jótállás

Az utóbbi időben a fogyasztóvédelem és azon belül a pénzügyi fogyasztóvédelem egyre nagyobb hangsúlyt kap, elsősorban a jogalkotásban, de a mindennapi gyakorlatban is. Az Európai Unióba történő belépésünk után mindez vélhetően csak fokozódni fog. Ebben a folyamatban fontos szerepe van a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének is, amely lehetőségeihez mérten igyekszik hozzájárulni a minél zökkenőmentesebb csatlakozáshoz. Szükség is lesz minden segítségre, hogy új szereplőként minél hamarabb be tudjunk illeszkedni az előttünk megnyíló hatalmas pénzügyi piacon, és minél jobban ki tudjuk használni az új lehetőségeket.

Dr. Horváth Henrik

jogász

Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete